

substantia panis, mutatio, vel quasi mutatio, quæ in illa fit, est privativa seu negativa, et terminatur ad non esse; ergo ab illa ut sic non potest Christus denominari mutatus, et positive aliter se habens, quam antea; si vero sit sermo de accidentibus panis, licet admitteremus, in illis factam esse mutationem positivam, tamen neque ab illa corpus potest denominari mutatum, cum longe sit diversus terminus mutationis, resultans in corpore Christi, ac in accidentibus panis, ut ex supra dictis constat; nam illa præsentia, quæ est in corpore Christi, est quid distinctum ab omni modo accidentium; non potest ergo totum hoc mysterium perfici per solam mutationem accidentium. Secundo, quia ostensum est, de novo non solum esse in corpore Christi denominationem aliquam extrinsecam, aut propriam relationem; ergo non potest fieri per solam mutationem alterius in ipsam. Quinimo si præcise loquamus de eo, quod fit in corpore Christi, ut id fieret, non esset necessaria mutatio alterius in Christum, quia posset hic fieri, vel conservari substantia corporis Christi, et præsentia ejus, absque mutatione ulla facta in substantia vel accidentibus panis, ut ex supra dictis satis patet.

5. *Non est mutatio proprie dicta illa actio substantialis transubstantiationis.* — Tertio ergo addendum est, actionem hanc substantiam, per quam hic fit, seu conservatur corpus Christi, non esse mutationem proprie dictam, sed solum actionem seu dependentiam quamdam. Hunc etiam sensum fortasse intendunt primi auctores supra citati, et sequitur ex dictis, quia propria mutatio fit ex presupposito subjecto; hæc autem actio non fit ex subjecto; nam licet fiat ex pane, non tamen tanquam ex subjecto, sed tanquam ex termino a quo; unde substantia panis nullo modo est subjectum hujus actionis: ergo. Et confirmatur ex D. Thom., 4 part., quæst. 45, dicente, creationem non esse mutationem, quia non fit ex presupposito subjecto; hic vero art. 8, dicit, hanc actionem in hoc esse similem creationi, quod non fit ex presupposito subjecto; ergo est in hoc etiam illi similis, quia non est proprie mutatio.

6. *Imo nec altera illa quæ est acquisitione præsentiae localis.* — Quarto denique hinc concluditur, acquisitionem præsentiae, quæ consequenter hic fit, non esse proprie mutationem localem, sed acquisitionem simplicem concomitantem alteram actionem. Et explicatur exemplo; nam quando res creatur, con-

sequenter acquirit aliquem locum, vel præsentiam; quæ acquisitione non dicitur proprie mutatio localis, quia non per se fit, sed concomitant; et quia non proprio facit, ut res aliter existat in loco, quam antea, sed simpliciter constituit rem in loco; sed ad eundem modum se habet hæc actio ex vi sua, quia, ut dictum est, per se primo facit substantiam, reliqua consequenter; et ita de se facit hanc præsentiam, ac si corpus Christi alibi non præexisteret; ergo. Et confirmatur: nam propter hanc causam antiquiores et graviores Theologi negant Christum constitui in hoc sacramento per mutationem localem, ut videre est in D. Thom., q. seq., art. 6; Alexand. Alens., 4 part., quæst. 38, membr. 4, art. 4; Capreol. et Palud., dist. 10, quæst. 3, et aliis auctoribus ibi; qui negare non possunt, hic fieri acquisitionem localis præsentia, negant tamen esse proprie mutationem localem, quia non per se fit, sed concomitant ad actionem substantiale.

7. *Dubium, utrum actio transubstantiationis sit creatio.* — Una tantum circa hæc superest difficultas, præsertim circa tertiam conclusionem; nam ex illa sequi videtur, actionem illam, per quam hic fit corpus Christi, esse creationem, quia est actio ex vi solo causæ efficientis sine concursu causæ materialis, in quo consistit essentia actionis creativæ; quæ propterea dicitur esse ex nihilo, quia fit ab agente ex nullo subjecto. Nec satis est, si quis dicat, non esse creationem, quia terminus ejus non fit omnino de novo, sed quasi conservatur: tum quia actio conservativa, quæ terminatur ad totum ejus, revera in substantia sua est creatio, et solum denominatur conservatio, ut denotetur, non incipere de novo, sed permanere et durare, que antea incepit; tum etiam quia huic actioni per se et formaliter consideratae accidentarium est, quod terminus ejus alibi præexistat, ut ex dictis constat; ergo illa de se, et in substantia sua erit vera creatio, quamvis nunc denominetur potius conservatio propter terminorum præexistentiam. Neque etiam satisfacit, si quis respondeat, non esse creationem, quia fit ex pane, aut vino, quæ sunt aliquid, cum tamen creatio debeat esse ex nihilo; tum quia illa particula, ex, quando creatio dicitur ex nihilo, solum dicit habitudinem causæ materialis, id est, ex nullo subjecto; hic autem significat habitudinem tantum termini a quo; ergo illud non repugnat creationi; tum etiam quia, ut supra dixi, tota hæc actio de poten-

tia absoluta potuisse fieri conservata substantia panis; tunc ergo non fieret ex pane; ergo illud nunc non est essentiale huic actioni; alias non esset separabile, etiam de potentia Dei absoluta. Solum ergo dicitur fieri ex pane nunc, quia ex ordinatione divina non fit hæc actio sine desitione panis; ordinatio autem divina non mutat naturam rei; ergo ejusdem rationis est hæc actio, cujus esset, si non desineret substantia panis. Tunc autem esset creatio, quia fieret ex nihilo, et tanquam ex subjecto, et tanquam ex termino a quo; ergo et nunc est vera creatio. Consequens autem videtur falsum imprimis, quia D. Thom. hic, art. 8, dixit actionem hanc esse similem creationi, distinctam tamen ab illa. Unde SS. Patres, arguentes tanquam a majori ad minus, ex creatione colligunt, hanc actionem esse possibilem; sentiunt ergo esse distinctam, et minoris virtutis, quam sit creatio. Assumptum patet ex Ambrosio, lib. 4 de Sacram., c. 4; et Innoc., l. 4 de hoc myster., cap. 7; et eodem modo loquuntur Scholastici; Alens. 34, membr. 3; Bonavent., Richard., Capreol. et Palud., Marsil. et Soto, locis paulo ante citatis. Et confirmatur, quia desitio panis non est annihilation; ergo nec confectio corporis Christi erit creatio.

8. *Respondeatur non esse creationem.* — *Impugnatur.* — Ad hanc difficultatem primo responderi solet, actionem hanc non esse creationem, quia non attingit corpus Christi, in quantum ens, seu secundum totam rationem entis, quam in se habet, sed solum in quantum corpus; quia per hanc actionem, nec fit materia, nec forma, sed solum unio earum inter se; hoc enim satis est, ut illa actio sit substantialis, et consequenter sufficit ad salvandam rationem transubstantiationis. Sed hæc responsio mihi non probatur; et imprimis repugnat illi D. Thomas, tum quia dicit, actionem transubstantiativam non præsupponere subjectum; illa autem actio explicata isto modo supponit materiam et subjectum, circa quod versatur; tum etiam quia dicit, in hac conversione materiam transire in materiam, et formam in formam, et totum in totum; aperte ergo sentit tam materiam, quam formam, fieri, seu attingi per hanc actionem. Secundo ratio transubstantiationis hoc postulat, quia illa actio explicata dicto modo, ut non sit creatio, erit generatio quædam substantialis; ergo non est transitus in totam substantiam simpliciter; sicut e contrario, si ex parte termini a quo, esset desitio panis

per separationem formæ a materia, manente tamen in rerum natura ipsa materia, esset corruptio quædam totius compositi, non tamen sufficiens desitio ad transubstantiationem. Tertio, quia ad intelligendum illum modum actionis sunt multiplicandæ multæ actiones valde miraculose; non potest enim illa unio inter materiam et formam corporis Christi fieri virtute verborum, nisi sub speciebus, quia extra illas nihil operantur illa verba; ergo necesse est, illam materiam et formam presupponi sub speciebus ad illam unionem; quia, ut supra dixi, non possunt aliqua uniri intime, nisi ubi sunt præsentia; ergo vel fiunt ibi substantialiter eadem virtute verborum, et habent intentum; vel adducuntur alia priori actione distincta, et ita jam multiplicantur actiones, et additur novum miraculum, quia partes alibi unitæ inde adducuntur sine unione, ut sola unio substantialiter alibi fiat. Et praeterea inquirro, an illa adductio fiat virtute verborum, vel non; si non, ergo verba non efficiunt totum id, quod necessarium est ad suam veritatem, quod est contra eorum officium; si vero fit eorum virtute, procedunt argumenta supra facta contra actionem adductivam; nam illa probant, verba hic operari quicquid operantur sine dependentia intrinseca et formalia a corpore Christi alibi existente, tanquam a subjecto vel termino a quo.

9. *Potest responderi esse creationem, non tamen per modum creationis.* — Alia ergo responso esse potest, concedendo illam actionem esse creationem; Patres enim supra citati sic illam vocant, et nullum ex hoc videtur sequi inconveniens; sed in hoc oportet non discedere a communi modo loquendi omnium, licet fortasse in re non sit diversitas, quia revera hic influxus substantialis habet in substantia sua quicquid habet influxus creativus, ut argumenta in principio facta probant; tamen in hoc mysterio non fit per modum creationis, non solum, quia non fit res omnino de novo, sed per modum conservationis; sed præcipue quia fit per modum conversionis unius in aliud, ita ut ex vi illius modi, quo fit hic corpus Christi a tali agente, requiratur res aliqua positiva, ex qua fiat, et sub qua fiat, ita ut verba non habeant virtutem ad efficiendum alio modo illud corpus. Et ex hac parte virtus eorum deficit a ratione virtutis creativæ est que inferior, quia est magis limitata. Et eadem ratione actio ipsa non appellatur creatio, sed conservatio, vel transubstantiatio, quia

de ratione creationis est, ut nullo modo supponat rem positivam, ex qua, vel circa quam aut sub qua fiat; sed solum ac praeceps causam agentem. An vero hoc causet diversitatem essentialem in ipsis actionibus positivis praeceps consideratis, auctores nihil dicunt; et fortasse non est talis diversitas. Oportet tamen caute loqui, et explicare propriam uniuscujusque rationem modo praedicto.

10. *Objectio.* — *Responsio.* — Sed hic tandem urgebit aliquis, quia si haec actio est sine subiecto ullo modo, cum sit prior natura suo termino, non poterit esse in illo, neque extra ipsam causam agentem fieri. Respondeo, eamdem difficultatem esse de creatione, propter quam multi putant, actionem creativam non esse extra Deum; sed juxta nostram sententiam non potest hoc in praesenti accommodari. Existimamus enim illam actionem esse a verbis, et non a solo Deo; non potest autem esse subjective in verbis, ut per se constat, quia, ut supra ostendi, est actio distincta a prolatione verborum; et est omnino transiens respectu illorum; neque etiam potest esse in Deo; quia actio existens in Deo, non potest essentialiter pendere a verbis; et praeterea in universum non satisfacit haec responsio; quia eadem difficultas est de dependentia veluti passiva creature a Deo, quam dubium non est esse in ipsa creature. Propter quod ali dicunt, hanc dependentiam ita esse in creature, ut nullo modo, etiam ex natura rei, ab ea distinguatur, sed sit formaliter et essentialiter ipsa creature, quod tamen presenti difficultati accommodari non potest; quin constat, hanc dependentiam non esse essentialem corpori Christi, quia sine illa existebat antea; et hoc quidem argumentum convincit, aliam etiam dependentiam, quam habet in celo, non esse essentialem, quia sine illa posset conservari per solam dependentiam, quam habet in sacramento hoc, mediis verbis. Et idem argumentum fieri potest in accidentibus, quae una actione et dependentia conservantur in subiecto, alia vero distincta extra subiectum; hinc enim evidenter apparet, neutram illarum dependentiarum esse essentialem illi formae, verbi gratia, quantitat. Et idem argumentum fieri potest in creature, quae diversis modis et actionibus fieri potest vel conservari. Respondetur ergo, hanc actionem, dependentiam, seu fieri, esse extra causam agentem, non proprie tanquam in subiecto, sed identice, ut in re, cum qua identificatur;

est enim quasi modus seu via ad terminum, in quo manet; unde haec via, quatenus praetelligitur termino, non praetelligitur in subiecto, sed veluti in se; quasi via quedam substantialis, et quodammodo fieri per se, seu in se; et hoc nullum habet incommodum, quia satis est, quod in eodem instanti illudmet fieri identificetur cum re facta; imo in hoc differt haec actio a propria et rigorosa mutatione.

11. *Objectio.* — Dices: si illa actio est prior natura, quam terminus, et ut sic, est accidens, quia non est substantia, et videtur esse proprie de praedicamento Actionis; ergo ut sic oportet, ut sit in aliquo subiecto; quomodo ergo intelligi potest prior natura, et absque subiecto? Respondetur primum, non oportere actionem seu dependentiam illam intelligi per modum accidentis, sed per modum ejusdem substantialis viae ad substantiam, quae reducitur ad praedicamentum Substantiae, sicut de motu dicit Aristoteles in Postprædic., quatenus via quedam est, reduci ad praedicamentum sui termini. Secundo, si quis velit illam constituere in praedicamento Actionis, dicat, non oportere in illo priori illam concipere, ut in aliquo subiecto, sed ut ab aliquo agente, et quod habet esse ita diminutum, ut in eodem instanti requirat substantialiem terminum, cui per identitatem conjugatur. Quae responsio est probabilis, sed altera est verior. An vero de actione generativa eodem modo loquendum sit, non est hoc loco disserendum.

SECTIO VI.

Utrum panis esse desinat ex vi actionis, qua corpus Christi ponitur sub speciebus, vel ex vi alterius.

1. *Prima sententia.* — Explicato termino ad quem hujus actionis, et modo effectio eius, sequitur, ut explicemus terminum a quo, et modum desitionis illius, et in hoc ultimo est tota difficultas; nam de re ipsa, quae desinit, jam supra dictum est, esse totam substantialiam panis et vini, quae omnino substantialiter esse desinit in rerum natura. De modo ergo est prima sententia, eadem omnino actione, qua corpus Christi Domini sub speciebus constituitur, expelli atque desinere esse substantialiam panis. Ita sentit Cajetan. hic, art. 4; et Soto, dist. 9, quest. 2, art. 4; Ledesma, 4, part. 4, quest. 16, art. 4. Fundamentum esse potest, quia de ratione verae conversionis est, ut ex vi effectio termini ad quem, expellatur aut destruatur terminus

a quo, et consequenter, ut eadem actione, qua unus fit, aliud destruatur; ut videre licet inductive in omnibus conversionibus extra hanc: ergo. Et confirmatur primo, quia, si per hanc actionem non destruitur panis, ergo per nullam aliam, et per solam suspensionem influxus causae agentis conservantis; ergo annihilatur, quia annihilatione nihil aliud est, quam desitio totalis per suspensionem influxus. Confirmatur secundo, quia Concilia et Sancti ex praesentia corporis Christi colligunt absentiam panis; intelligent ergo introductionem unius esse formalem expulsionem alterius, et consequenter eadem actione fieri.

2. *Secunda sententia.* — Secunda sententia extreme contraria est, panis substantialiam non desinere esse per illam actionem, qua efficiuntur corpus Christi, neque per ullam aliam positivam; sed solum ex pacto, et voluntate Dei, qui statuit non conservare panis substantialiam, statim ac corpus Christi sub accidentibus panis constitueretur. Ita sentit Scotus in 4, dist. 41, quest. 4, quem ibi sequuntur Scotistæ, Major, quest. 4; Gabriel, quest. unica, et lect. 40 et 41 in canon.; Ocham, in quest. 6, dub. 6; Angel., Euch., 4, num. 31. Fundamentum est, quia nulla res desinit esse primo per actionem positivam; omnis enim positiva actio per se tendit ad dandum aliquid esse; ad destruendum autem, seu ad tollendum esse, non nisi ex accidente, et consequenter, quatenus unum esse alteri repugnat; quod docuit etiam D. Th., 4 part., quest. 404, art. 3, ad 4; sed in praesenti esse corporis Christi non repugnat cum substantialia panis; nec fingi potest aliqua alias, quae possit esse terminus actionis positivæ, quae cum illa substantialia repugnet; ergo nulla est actio positiva, per quam illa substantialia expelli possit; ergo solum potest desinere, quia non conservatur a causa agente. Inter has tamen sententias media via tenenda est.

3. *Probabilis est panem desinere ex vi actionis positivæ.* — Dico ergo primo: probabilis est, panis substantialiam desinere esse ex vi alicuius actionis positivæ. Ita sentit D. Th. in his articulis, et clarissim in 4, dist. 4, q. 4, art. 4, quest. 4, ad 6, dist. 8, quest. 2, art. 3, ad 5; Capreol., dist. 4, ad argum. Scotti contra 3 concl. Et haec conclusio probabit a priori statim, declarando, qualis esse possit haec actio; nunc solum probatur, quia ad veritatem verborum necesse est, ut substantialia panis excludatur, ut in superioribus

probatum est; sed haec verba habent efficaciam ad veritatem efficiendam, quam significant; ergo possunt effective expellere substantialiam panis; ergo possunt expellere ex vi alicuius actionis realis; patet consequentia, quia si illa substantialia non expellitur per actionem, quicquid verba efficiant, non destruetur, sed ad summum intelligi poterit, desinere esse illam substantialiam, quia Deus suspendit influxum ad praesentiam talis actionis, non quia actio hoc requirat ex natura sua, sed quia ex institutione divina ita ordinatum est. Ex quo etiam sequitur, non posse ita proprie salvari rationem conversionis, nec satis explicari, cur illa substantialia non annihiletur.

4. *Non tamen destruitur per eamdem actionem, qua introducitur corpus Christi.* — *Responsio.* — *Improbatur.* — Dico secundo: substantialia panis non destruitur per eamdem omnino actionem, qua introducitur corpus Christi sub speciebus, sed per aliam distinctam. Hæc conclusio sumitur ex D. Thom. et Capreol. citatis locis, quatenus dicunt, verba consecrationis non attingere effective introductionem corporis Christi sub speciebus in se, ac per se, sed solum quasi dispositive, quatenus effective expellent substantialiam panis; quicquid enim sit de veritate hujus dicti, quod infra, quest. 88, examinandum est, in illo tamen evidenter supponitur conclusio positiva, quia non solum censetur actio distincta, qua introducitur corpus Christi, et qua expellit substantialia panis, sed etiam haec posterior censetur esse talis, ut possit per se, ac immediate fieri per instrumentum, scilicet, per verba; prior vero minime. Ratio vero conclusionis sumenda est, partim ex dictis supra, disputat. 9, sect. 3, partim ex dictis disputatione praecedenti, sectione 4; substantialia enim panis, et substantialia corporis Christi inter se non repugnant formaliter intrinsecè, propria physica repugnantia; ergo actio effectiva unius non est physique et intrinsecè destruktiva alterius. Patet consequentia ex fundamento posito in opinione secunda, quod actio non tendit ad destruendum, sed id facit tantum consequenter, quatenus termini inter se pugnant; antecedens vero declaratur, quia, si illæ duæ substantialia absolute considerentur sine ordine ad aliquod tertium, nullam repugnantiam habent in suo esse, quia hoc modo nulla substantialia alteri substantialia repugnat; ut ergo intelligantur repugnare, necesse est, ut sumantur in ordine ad aliquod

tertium; quod in praesenti esse non potest, nisi vel spatium, seu locus, in quo sunt species sacramentales, nam ibi introducitur corpus Christi, et expellitur substantia panis; vel sunt ipsamet species sacramentales; neutrum autem dici potest. Primum de loco seu spatio constat ex dictis, quia præsentia localis corporis Christi in hoc sacramento talis est, ut sit modo indivisibili, et consequenter, ut non expellat inde aliam substantiam ex natura sua; imo neque aliam quantitatem, ut de facto fit. Quod si quis fingat, potuisse a Deo fieri talen modum præsentiae, qui ex natura sua repugnet cum præsentia substantiae materialis, non vero cum præsentia quantitatis, neque cum præsentia alterius substantiae spiritualis, mihi quidem et voluntarie dictum videtur, et nulla ratione concipi, aut explicari posse. Nam, si ille modus est indivisibilis ex se, cur excludet aliam substantiam? Item una pars substantiae corporis Christi non excludit aliam ab eodem omnino spatio, licet utraque materialis sit. Item substantia materialis solum ratione quantitatis habet repugnantiam localis cum quacumque alia re; ergo si corpus Christi sic præsens non repugnat quantitatibus panis, non repugnabit substantiae. Alterum membrum de speciebus sacramentalibus probatur, quia seclusa præsentia, non possunt duæ substantiae repugnare in ordine ad accidentia, nisi propter aliquam unionem cum illis, quia, videlicet unio unius expellit unionem alterius; sed hoc dici non potest in præsente, tum quia ostensum est in superioribus, corpus Christi non habere unionem formalem cum accidentibus panis; unio autem effectiva non satis est, quia etiam demonstratum est, illam non esse formalem terminum transubstantiationis; tum etiam quia licet daremus esse aliquam unionem formalem inter corpus Christi et species panis, illa non esset talis, quæ formaliter dissolvetur unionem inter illa accidentia, et substantiam panis, quia per talem unionem accidentia illa non constituerentur per se; ergo neque ex vi illius separarentur a subjecto; ergo ex vi illius non expelleretur substantia panis ab illis accidentibus, quia non expellitur, nisi quando accidentia separantur ab illa, et per se constituuntur. Dici tamen potest, repugnare his accidentibus, habere simul duas uniones, quamvis diversarum rationum, alteram cum corpore Christi, alteram cum substantia panis; et ideo, facta una, ex natura rei dissolvi aliam. Quæ responsio ut

verum fatear, non potest satis impugnari, quamvis nec admitti etiam debeat, quia, cum illa unio, quæ superaddi dicitur, supernaturalis sit, solum convenient subjecto secundum capacitatem obedientiale; ergo, si ex modo suo et effectu formaliter non habet directam repugnantiam et oppositionem cum alia unione naturali, propter solam multitudinem non repugnabunt. Quod vero ad rem pertinet, est, quia nulla fingi potest talis unio.

5. *Evasio.* — *Impugnatur.* — Sed adhuc possunt duo alii modi excogitari, quibus substantia corporis Christi per se ipsam, et ratione suæ præsentiae, dicatur formaliter expellere substantiam panis. Prior est, si dicamus, substantiae corporis Christi sic præsenti sub accidentibus ex natura et conditione illius præsentiae debitum esse, ut alia substantia sub illis accidentibus non conservetur. Quod si ita est, satis erit ad expulsionem formalem, quia non alia ratione calor expellit formaliter frigus, nisi quia, posito calore in subjecto, illi debetur, ut frigus ibi non conservetur; illud autem ita verisimile fit ex communi ratione subjecti et accidentis; nam uni accidenti unum tantum subjectum debetur, unde hoc ipso, quod unum loco alterius constituitur, debitum est, ut aliud excludatur. Hic modus potest quidem facile sustineri, quia, cum non omnino nobis constet, qualis sit cuiusve naturæ hæc præsentia corporis Christi in hoc sacramento, non est etiam evidens, quid illi ex natura ejus debitum sit. Mihi tamen, quantum ex his, quæ cognoscimus, philosophari licet, videtur ille modus voluntarius, quia nullum habemus fundatum ad asserendum, hoc esse debitum illi præsentiae, quia ratio præsentiae substantialis hoc non postulat, ut ostensum est. Quod vero dicitur, hanc substantiam substitui loco alterius subjecti, si formaliter, et proprie de ratione subjecti intelligatur, falsum est, quia corpus Christi non est subjectum accidentium panis; si late, et improprie de supplente vicem subjecti in quocumque genere causæ, jam non erit sermo de exclusione formaliter, sed de effectiva, quia corpus Christi non supplet vicem subjecti formaliter, sed effectiva, et per illam effecti non potest formaliter excludere substantiam panis, ut per se constat, et in sequente conclusione commodius dicitur. Denique, licet verum sit, quando unum expellit aliud, formaliter intercedere illud naturale debitum non conservandi unum simul cum alio, tamen hoc ipsum debitum sup-

ponit naturalem repugnantiam, vel contrarietatem inter ea, quæ sese mutuo excludunt. Ostensum est autem, hic non reperiri hanc repugnantiam, vel saltem nullum esse fundamentum ad affirmandam illam; illud ergo, quod de hoc debito dicitur, gratis et voluntarie dictum videtur.

6. *Evasio alia.* — *Refellitur.* — Alter modus posset excogitari, scilicet, quamvis illa duo ex natura rei formaliter non repugnant, tamen divina virtute fieri, ut sese formaliter excludant; nam, sicut e contrario facere potest Deus, ut que ex natura rei formaliter repugnant, et se excludant, actu non se excludant, ita e contrario videtur fieri posse, ut, que non se excludant formaliter ex natura rei, se excludant formaliter ex obedientia Dei. Cur enim potest Deus elevare aliquid ad destruendum aliud effective per potentiam obedientiale, et non poterit idem facere formaliter? Respondetur, hoc involvere contradictionem, si sermo sit de vera expulsione formaliter. Potest quidem Deus facere ut, posito hoc, infallibili lege aliud tollatur, etiam sine alia actione, vel causalitate positiva ex parte alterius; sed hoc non satis est ad intrinsecam formalem expulsionem, de qua loquimur; nam de alia, quæ est ex lege, vel pacto Dei, nulla potest esse quæstio. Tamen, quod ea, quæ ex natura sua non repugnant, novam repugnantiam formalem et intrinsecam habeant per solam potentiam obedientiale, id intelligi non potest, quia hæc repugnantia solum oriri potest ex posito effectu formaliter; hic autem crescere non potest nec mutari per potentiam obedientiale, non mutata, neque aucta forma; et ideo non est simile de efficientia. Nam potest elevari res ad efficientem aliquid, quod ex natura sua facere non poterat; et ex illa actione potest naturaliter et intrinsecè sequi destructio alterius; at vero forma non potest elevari ad dandum novum effectum formalem per potentiam obedientiale, et ideo neque ad novam expulsionem alterius; maxime quia hic loquimur, supposito eodem effectu, vel quasi effectu formaliter præsentiae corporis Christi. Stante autem eadem actione positiva, vel productiva unius, non potest ex illa sequi destructio alicujus, quæ ex natura sua et intrinsecè non sequatur, alias erit solum ex pacto Dei. Denique non est simile aliud, quod adducebatur, quia nulla est repugnantia, quod Deus alicui non conferat actu, quod ex natura sua illi debitum est, quia per hoc non mutatur rei natura, sed

solum non expletur, seu satiatur in omnibus; tamen quod alicui intrinsecè, et ex vi suæ entitatis fiat de novo debitum id, quod ex natura rei debitum non erat, non mutata rei entitate seu natura, id concipi non potest, quia hoc debitum nihil aliud est, quam intrinsecè conditio, vel proportio talis rei vel naturæ cum tali actu; non est ergo possibilis ille modus repugnantiae.

7. *Substantia panis desinit esse per realem actionem, qua accidentia ab illa separantur.*

— Dico tertio: substantia panis expellitur per realem actionem, qua accidentia ab illa separantur, et per se constituuntur. Hæc conclusio sumitur ex D. Thom. et Capreolo locis citatis, et a sufficiente enumeratione. Duo vero sunt in illa explicanda. Primum est, qualis sit hæc actio, et quis terminus ejus per se; nam separatio unius ab alio videtur tantum consistere in carentia unionis, quæ non potest esse terminus actionis positivæ. Duobus tamen modis potest explicari hæc actio. Primo, quia accidentia panis, quando a subjecto separantur, non solum privantur inherencia, sed etiam accipiunt positivum modum per se existendi; hæc igitur actio per se primo efficit in his accidentibus hujusmodi modum, qui formaliter repugnat cum actuali inherencia, et unione accidentium in subjecto, quia unus modus includit negationem alterius; et ideo ex vi hujus actionis separantur hæc accidentia a suo subjecto; et hic modus est facilis. Solum habet difficultatem, quia supponit sententiam de illo modo positivo, quæ non est certa. Satis vero est, quod sit probabilis, et fortasse est probabilior, ut videbimus infra, quæst. 77. Secundus modus explicandi hanc sententiam, est, quod terminetur solum ad conservandum entitatem ipsorum accidentium absolute, et sine dependencia a subjecto, per modum creationis, etiam si illis nullum positivum modum superaddat. Et in hoc modo explicandi non est dubium, quin talis actio interveniat de facto, ut infra etiam quæst. 77 demonstrabimus. Difficile vero est, quomodo hæc actio præcise sumpta repugnet formaliter actuali inherenciae et unioni accidentium cum subjecto, et excludat illam, quia solum terminatur ad entitatem formæ conservandam illa alia actione, et alio modo, quam antea conservaretur; recte autem intelligi potest, quod maneat sub priori modo, et conservetur priori actione, qua in subjecto conservabatur, et simul etiam conservetur actione superaddita, quia, ut supra

diximus, non repugnat, eamdem rem simul conservari duplici actione totali, præsertim quando naturalis est, et alias naturaliter additur. Maxime, quia non desunt, qui existent, nunc de facto accidentia conservari seu fieri a Deo per actionem creativam, et ab agente naturali simul per actionem eductivam. Sed hoc ultimum mihi improbabile est; illud vero prius est probabile, supernaturaliter loquendo; dici tamen potest, satis esse, ex natura rei eamdem rem non esse capacem illius duplicitis actionis, ut, una posita, ex natura rei ccesset alia. Sed neque hoc plane satisficit. Primo quidem, quia illa actio conservativa accidentium per se, et sine dependentia a subjecto, cum non sit connaturalis accidenti, sed tantum per divinam potentiam, non potest dici, illa posita, deberi accidenti, ut privetur naturali modo conservationis suæ, sicut, licet infundatur homini scientia infusa, non ideo debitum est, ut privetur naturali, et idem est de omni perfectione naturali, et supernaturali, quando inter eas non est formalis repugnantia; quæ inter prædictas minime videtur esse, si in terminis earum non inveniantur modi repugnantes. Adde, modum unionis inhærentiae esse quid distinctum ab entitate accidentis; qui non conservatur per aliam actionem, qua conservatur accidentis independenter a subjecto. Nec vero est, cur per illam destruatur, si per illam nihil fit repugnans illi unioni, etiamsi per illam fiat ipsa entitas accidentis alio modo non pendente ab unione. Denique, esto, verum sit, videri superfluam actionem conservativam accidentis sine dependentia a subjecto, si accidens adhuc manet unitum subjecto, tamen inde non tam fit, unam actionem excludi per aliam formaliter, quam supponere destructum subjectum, et ideo adjungi talem actionem, ne accidentia simul pereant. Prior ergo modus videtur solidior; quamvis, cui posterior placuerit, poterit illum sustinere.

8. *Quomodo remotis accidentibus substantia naturaliter desinat esse, exponitur.* — *Ad fundamentum contrarium respondetur.* — Alterum explicandum in hac tertia conclusione erat, quomodo, separatis accidentibus a substantia, statim illa ex natura rei naturaliter desinat esse. Quod per principia philosophiae declarandum est, vel quia remotis accidentibus, tolluntur dispositiones necessariae ad conservandam unionem formæ substantialis cum materia; et ideo statim solvit illa unio, et consequenter desinit esse forma substan-

tialis, quæ a materia pendebat; et, quia hæc actio non est talis, ut per eam introducatur alia dispositio vel forma in materiam, consequenter etiam fit desitio ipsius materiae, quæ sine forma naturaliter esse non potest; vel certe, quia etiam est naturale materiae, ut sine quantitate conservari non possit; per hanc autem actionem privatur omni quantitate. Potest autem hoc explicari, vel per modum dependentiae, quia, scilicet materia pendet aliquo modo, vel in aliquo genere causæ, a forma, vel quantitate sua; vel per naturalem quamdam connexionem, et connaturale debitum, quia videlicet, ita postulat materia naturalem modum existendi cum quantitate et forma, ut si omnino illo privetur, non debetur illi conservatio naturalis sub alio existendi modo; quomodo dici potest, animam naturaliter esse non posse sine intellectu et voluntate, ita ut, si illis privetur, naturaliter etiam postulet privari esse suo, et conservatione in rerum natura. Ex his ergo satis constat, quomodo possit tota substantia panis desinere per actionem positivam; et solutum est fundamentum secundæ sententiae. Ad fundamentum ergo primæ cum prima confirmatione, dicemus fusius duabus sectionibus sequentibus. Ad secundam vero confirmationem dicitur, nunquam Concilia aut Patres, ex sola presentia corporis Christi per se sumpta colligere desitionem panis; sed ex veritate verborum, ut aperte constat ex Tridentino. Unde recte colligitur utrumque fieri ex efficacia verborum, non vero fieri eadem indivisibili actione.

9. *Objecio.* — *Solutio.* — Sed dicunt aliqui, etiam si verum sit, necessariam esse specialem actionem ad expellendum substantiam panis, distinctam ab ea, qua fit hic corpus Christi, tamen illam actionem ex natura rei sequi, posita altera actione, seu termino ejus, id est, ex corpore Christi hic præsente; et ideo dici posset, ex vi prioris actionis, per quam constituitur hic corpus Christi, destrui substantiam panis, non primario, sed effective. Sed hoc, licet videatur pie excogitatum ad inveniendum aliquem modum, quo omnia, quæ sunt necessaria ad transubstantiationem, dicantur esse connexa in una actione, tamen revera non est fundatum, nec potest illius sufficiens ratio reddi. Quo enim fundamento dicitur, ex corpore Christi hic præsente naturaliter sequi hanc actionem destructivam panis? nam illa actio neque est naturalis corpori secundum se, ut est per se notum, quia

est mirabilis actio et supernaturalis; neque etiam est naturalis præsentia sacramentali, quia illa præsentia per se non est magis activa, quam alia præsentia localis. Præterea illa actio conservativa accidentium sine subjecto est per modum cuiusdam creationis; quomodo ergo dici potest, manare naturaliter ex corpore Christi, aut illi esse naturaliter debita, ex eo solum, quod ita sacramentaliter existit? Denique nulla virtus excogitari potest in illo corpore, cui sit connaturalis illa actio; sed est solum instrumentalis, per potentiam obedientiale elevata juxta divinum beneficium, et institutionem. Unde verius fortasse est, in primo instante consecrationis non esse illam actionem a corpore Christi, sed a solis verbis; non est ergo necessaria naturalis connexionis physica inter has actiones, sed tota est ex divina institutione et lege, quam ex veritate verborum, prout ab Ecclesia intellecta sunt, colligimus.

SECTIO VII.

Utrum substantia panis annihiletur.

1. *Qui dicant in Eucharistia panem annihilari.* — Hæc quæstio ex præcedente expedienda est; qui enim negant, panem desinere per actionem positivam, consequenter non verentur concedere, substantiam panis annihilari. Ita Gabr., dist. 41, quæst. 4, et in canon., lect. 40 et 41; Major etiam, dist. 41, quæst. 4; Ocham, in 4, q. 6, dub. 7; Angel., verb. Eucharist., 4, num. 31, quos etiam quæstione præcedente citavimus. Tribuitur etiam Scoto, dist. 41, quæst. 4; sed ille, licet in re non differat, tamen modum loquendi vitare conatur, et fortasse tota quæstio est de modo loquendi; Durandus item idem sentit, supponendo materiam panis desinere; nam in ejus sententia non fit annihilatio, sed corruptio panis. Hanc vero opinionem probabiliorem existimat Albertus, dist. 40, art. 6. Fundamentum hujus opinionis esse potest, primo, quia substantia panis omnino desinit esse, nihilo illius manente, et non desinit ex vi alicujus actionis positivæ, per quam destruatur, sed per solam suspensionem divini concursus, quo conservabatur; ergo annihilatur. Major de fide est; minor supponit ab his auctoribus ex rationibus factis in præcedente sectione; consequentia vero patet, quia neque ex parte termini, neque ex parte modi, aliquid ibi deest ad rationem annihilationis.

2. *Prædicta sententia non est improbabilis.* — Hanc sententiam sic explicatam non exi-